

Verslag

Programmaraad Bodembeer

Datum: 8 december 2025
Tijd: 9.30 – 12.30 uur
Plaats: Wonders of Work, Connect Offices R1, Hoog Catharijne, Boven
Vredenburgpassage 116, 6e etage, Utrecht Centraal

Aanwezig:

Willem Hendriks (voorzitter)	Arjan Sollie (VKB, VMMA)
Dirkjan Reijersen Van Buuren (Bodembewust)	Jan Fokkens (VNO-NCW)
Arjan uit de Bosch (RWS/LOBO)	Henk Koster (SIKB)
Tom Meijerink (Branchevereniging Bodemenergie)	Ronald Cornelisse (ODNL)
Mark van Lokven (UvW)	Sonja Kooiman (SIKB, secretaris)

Afwezig:

Joop Jansen (NVP & BouwendNL)	Marjon Verhoeven (Avans)
René Smolders (VNG)	Hans Boer (VA)

Gasten:

Marieke de Vries (IenW)	Quinty Boosten (SIKB)
-------------------------	-----------------------

1. Opening en vaststellen agenda

Arthur de Groof (IenW), gastspreker bij agendapunt 4 is verhinderd. Daarom vervalt dat agendapunt. Verder zijn er geen mededelingen vooraf.

2. Implementatie EU-Bodemmonitoringsrichtlijn

Marieke de Vries (Ministerie van IenW) is te gast en verzorgt een presentatie over de EU-richtlijn Bodemmonitoring en veerkracht, en de implementatie daarvan in Nederland. In het gesprek in de programmaraad komt het volgende ter sprake:

- Jan Fokkens vraagt zich af of de discussie over de nieuwe wetgeving een brede maatschappelijke discussie wordt of dat alleen mede-overheden daarbij betrokken zijn. Hij is wel voor stakeholderbijeenkomsten. Ronald Cornelisse geeft aan daar ook een plek te zien voor ODNL.
- Dirkjan Reijersen Van Buuren vraagt zich af of de richtlijn gaat om het landelijk gebied of dat het stedelijk gebied ook meegenomen is. En gaat het daarnaast om alleen bodem of wordt de ondergrond ook meegenomen? Marieke de Vries geeft aan dat de richtlijn over alle bodems gaat.
- Jan Fokkens adviseert om in het voortraject in ieder geval heel goed op te schrijven wat je ermee wil bereiken. Dirkjan reageert dat het in ieder geval niet per regio anders uitgewerkt moet worden, maar dat de regie landelijk blijft. Marieke de Vries reageert dat IenW regie belangrijk vindt, maar dat er ook autonomie gaat komen voor degenen die een taak krijgen.
- Ronald Cornelisse geeft aan vaak geconfronteerd te worden met onwerkbaar wetgeving. Hij pleit ervoor om de richtlijn werkbaar te krijgen in de praktijk. Jan Fokkens stelt voor om de ervaring aan deze tafel te benutten bij de toetsing van haalbaarheid en werkbaarheid.
- Dirkjan Reijersen Van Buuren geeft aan dat er veel data beschikbaar zijn voor zowel ecologie als bodemchemie, maar wel versnipperd. De vraag is hoe je deze slim bij elkaar krijgt en

dubbel onderzoek voorkomt. De BRO en het Bodemloket zijn wel openbaar. Hij geeft aan een rol te zien voor IenW om één register te maken en hoopt op afspraken over het delen van die data. Ronald Cornelisse geeft aan dat het steeds opnieuw moeten doen van onderzoeken ondervangen kan worden door een nieuwe richtlijn voor bodemonderzoek. Bijvoorbeeld: als het vooronderzoek goed is uitgevoerd, hoeft je alleen nog maar onderzoek te doen bij verandering. Arjan uit de Bosch beaamt dat Rijkswaterstaat ook afhankelijk is van het beschikbaar maken van data. Jan Fokkens stelt dat de bedrijven zich afvragen waarom die data openbaar gemaakt zouden moeten worden. Het wordt immers geen verplichting. Arjan uit de Bosch reageert dat het gaat om een bredere set van data dan alleen de standaard bodemonderzoeken.

- Dirkjan Reijersen Van Buuren geeft aan waarschijnlijk ook analyses en veldwerk te moeten doen en pleit ervoor om aan te sluiten bij de bestaande werkwijzen en toetsingen. Marieke de Vries reageert dat daar waar de richtlijn die ruimte biedt, hier zeker bij aangesloten kan worden. Daarnaast geeft Dirkjan Reijersen Van Buuren mee om de manier van bemonsteren niet helemaal vast te leggen, maar meerdere manieren van dataverzameling te kunnen benutten. Zo kan bijvoorbeeld een partijkeuring niet gebruikt worden voor bodemverontreiniging, maar kan de data wel representatief zijn. Hij ziet graag dat hier flexibeler mee om wordt gegaan. Arjan Solle geeft aan dat bij het toepassen van grond wel vooraf onderzoek wordt gedaan, maar dat er na het toepassen geen registratie meer plaatsvindt. Ronald Cornelisse zegt toe na te vragen bij ODNL in hoeverre dit anders kan of zou moeten.
- Mark van Lokven vraagt of er internationaal vergelijkbare organisaties zijn zoals SIKB. Henk Koster antwoordt dat er een begin is gemaakt met internationale samenwerking, maar dat dit nog vrij jong is. Met vier clubs in o.a. België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk wordt nu gekeken op welke punten samenwerking eventueel mogelijk is. Toen er werd gesproken in december is ook de EU-richtlijn besproken. Hoewel het Verenigd Koninkrijk daar niet aan hoeft te voldoen, willen zij wel ook zorgen dat zij de boot voor wat betreft bodemgezondheid niet missen. Zij gaan daarom ook aan de slag op basis van de tekst in de richtlijn.
- Mark van Lokven vraagt in hoeverre grondwater ook onderdeel is van de richtlijn. Marieke de Vries geeft aan dat grondwater niet officieel is meegenomen in de EU-richtlijn. Wat er wel wordt benoemd betreft capillair water en daarnaast ook dat waterretentie mee moet worden genomen.
- Ronald Cornelisse nodigt Marieke de Vries uit om bij het strategieteam van ODNL ook een presentatie te verzorgen. Marieke geeft aan graag langs te komen. Ronald en Marieke stemmen hierover gezamenlijk verder af.

Afsluitend geeft Marieke de Vries aan dat er volgend jaar brede stakeholderbijeenkomsten georganiseerd zullen worden door IenW. De uitnodigingen hiervoor volgen. Willem Hendriks geeft aan een rol te zien voor de partijen hier aan tafel in de implementatie van de richtlijn. Ook ziet hij een duidelijke meerwaarde in de betrokkenheid van SIKB. Hij pleit ervoor om ervoor te waken negatief te zijn over de richtlijn, en het ook vooral te zien als een kans.

3. Rondje langs de velden: wat speelt er bij de deelnemers?

De leden van de programmaraad krijgen de gelegenheid om actuele knelpunten en ontwikkelingen met raakvlak met kwaliteitsborging bodembeheer te delen. Dit geldt ook voor actualiteiten vanuit het perspectief van SIKB zelf.

- Quinty Boosten stelt zich kort voor: ze is bodemtrainee met een achtergrond in geologie, aardwetenschappen en geochemie en vanaf november voor een jaar gedetacheerd bij SIKB.
- Ronald Cornelisse: bij ODNL is er een strategieteam bodem opgericht om te kunnen anticiperen op de actualiteit. Wie daarin komen te zitten wordt nog bepaald. Het is niet de bedoeling dat er vanuit elke OD iemand in plaatsneemt, maar het team is juist klein en fluïde van opzet. Als er dingen worden gesignaleerd kunnen andere mensen worden ingevlogen.
- Mark van Lokven geeft aan dat er bij de UvW ook veel speelt. Hij wil het bodembeheer meer betrekken in het KRW-dossier. Voor wat betreft PFAS vinden de eerste saneringen plaats, maar het is nog onduidelijk wat voldoende zuiveringsinspanning is om te mogen lozen. De watersector is hierbij aangehaakt, ook bij een traject dat loopt vanuit Wageningen om een aantal parameters te selecteren om de wateropgave op dit punt in beeld te brengen. Voor wat betreft klimaatadaptatie is er te weinig gekeken naar waterkwaliteit bij infiltratie; de focus lag tot dusver op de hoeveelheid water die geïnfiltreerd werd. Door Deltares en KWR is er in STOWA-verband een raamwerk opgesteld om dit wel op een verantwoorde manier te doen, waarbij rekening gehouden wordt met kwaliteitsdoelen.
- Dirkjan Reijersen Van Buuren geeft aan vanuit de markt teruggekoppeld te krijgen dat de verbinding vanuit SIKB en IenW met de bedrijven beter kan. Er is namelijk verwarring over het nieuwe protocol 9335-1 (individuele partijen grond red.) en uitnodigingen voor informatiebijeenkomsten waren voor een deel van de markt onbekend. Er lijkt dus iets misgegaan in de communicatielijnen. Henk Koster geeft aan dat dit gepubliceerd is op de SIKB site, en dat de informatiebijeenkomsten druk bezocht waren, maar kennelijk is er een doelgroep niet bereikt. Er zijn geen aanwezigheidslijsten bijgehouden, maar er is gecommuniceerd naar geregistreerde certificaathouders. Willem Hendriks geeft aan dat de (leden van de) programmaraad zelf daar ook een verantwoordelijkheid in heeft om iedereen te bereiken.
- Jan Fokkens geeft aan dat er vanuit de VNO-NCW gekeken wordt naar het dossier KRW en indirecte lozingen. Bevoegde gezagen en beheerders van rwzi's maken zich zorgen, maar voor bedrijven staat dit minder op het netvlies. Willem Hendriks vult aan dat voor veel bedrijven niet bekend is wat ze lozen, en waarop ze dat lozen. Jan Fokkens benadrukt dat het tijd is om hiermee aan de slag te gaan, ook vanuit het bedrijfsleven.
- Tom Meijerink stipt de impact van collectieve warmte van bodemenergie aan. De regie ligt bij de overheid. OD's, het ministerie en provincies voeren gesprekken over het lozen van obes (open bodemenergiesystemen) op het riool. Hij merkt op dat er aan bestaande systemen opeens onhaalbare eisen worden gesteld. Uit gesprekken met ILT en boorbedrijven blijkt dat de eisen anders geïnterpreteerd worden, en dit leidt tot andere handelingspraktijk. Hij vraagt de raad hoe zij kijken naar de regels. De programmaraad toont begrip voor de situatie en geeft aan de verschillende interpretaties te snappen. Documenten zijn vaak vanuit een helder idee ontwikkeld, maar interpretaties daarvan wijken in de praktijk nog wel eens af. Henk Koster vraagt hoe er vanuit de branchevereniging ruchtbaarheid gegeven wordt aan de verschillende interpretaties. Hij noemt het interpretatieloket normdocumenten bij IPLO. Met toestemming van RWS en SIKB kan de beantwoording voor iedereen toegankelijk gemaakt worden.
- Arjan uit de Bosch komt terug op de Botova-toetsmodule die de vorige programmaraad ter sprake kwam. Er zijn inmiddels stappen gezet, en we kunnen aan de slag. Ronald Cornelisse geeft aan dat er bij ODNL een uitvraag is gedaan wie er zitting wil nemen. Henk Koster geeft aan dat CIT (Commissie Inventarisatie Toetsingsregels) in het leven is geroepen om alle lokale en regionale regels te verzamelen. Mark van Lokven vraagt wie namens de Unie van Waterschappen is bevraagd. Dat is Gelske van Beusekom. Hij zal met haar afstemmen.

- In het verlengde hiervan geeft Henk Koster aan dat er in de afgelopen periode een aantal nieuwe protocollen en richtlijnen voorbij zijn gekomen. Hij stelt voor om een lijst met de stand van zaken standaard met de stukken mee te sturen (actie Sonja).
- Men is benieuwd of voor het aanleveren van xml-bestanden voor de BRO problemen zijn. Henk Koster geeft aan dat je wel bronhouder moet zijn om data aan te leveren en dat veel data over boringen en boorpunten inmiddels wordt aangeleverd.
- Arjan uit de Bosch vertelt over het kennis- en innovatieprogramma PFAS: de kennis is versnipperd aanwezig, dus netwerken over PFAS-bodemsanering worden bij elkaar gebracht. De subsidie voor nieuwe saneringstechnieken loopt niet via RWS, maar meer informatie daarover wordt binnenkort gedeeld. Per 1 januari 2026 wordt er gestart en er lopen tenders voor innovatieve saneringstechnieken. De focus ligt hierbij op het saneren van locaties, niet op interventiewaarden. Ook is datgene wat aan PFAS-pesticiden wordt gebruikt in de landbouw is niet meegenomen in het programma.
- Jan Fokkens benoemt dat de provincies een belangrijke coördinerende rol gaan spelen in de kennisinfrastructuur vanuit de bestuurlijke afspraken bodem en ondergrond.
- Henk Koster geeft aan met ODNL en VNG in gesprek te zijn over Platform Overheid en Kwaliteit Bodem. De Rijksfinanciering hiervoor is opnieuw beschikbaar gekomen en dit wordt weer opgepakt in Q1 van 2026. Als leervorm hoort daar visitatie van mensen van OD's bij, om bij elkaar te kijken en te leren. ODNL pakt dit weer op, ook om te zorgen dat interpretatieverschillen minder voor zullen komen.

4. Reikwijdte erkenningsplicht mechanisch boren

Dit agendapunt is komen te vervallen omdat de gastspreker verhinderd is.

5. Kwaliteitsborging thema Aziatische Duizendknoop

In juli 2024 publiceerden VKB, VvMA en Fenelab bijgevoegde versie 2.0 van de 'Onderzoeksmethode grond naar Aziatische duizendknoop' als vervolg op het in 2019 door Probos, Aequator en Geofoxx gepubliceerde "Landelijk protocol omgaan met Aziatische duizendknopen". In de praktijk leefde de vraag wanneer er voldoende bewijs is dat er géén Aziatische duizendknopen in grond aanwezig zijn? Arjan Sollie was nauw betrokken bij de ontwikkeling en beschrijving van de onderzoeksmethode en geeft een toelichting.

Dirkjan Reijersen Van Buuren geeft aan dat ervaringen delen belangrijk is. Hij geeft aan dat er veel grond wordt verzet, maar dat er te weinig onderzoek naar Duizendknoop wordt gedaan. Daarvoor wil hij bewustwording creëren naar de omgeving, en gelukkig is de bewustwording sinds hij in 2010 voor het eerst in aanraking kwam met Aziatische duizendknoop flink gestegen. Het punt zit wat hem betreft in de beheersing van de plant, want zonder beheersing beland je in de situatie zoals die nu is. Het is ondanks alle inspanningen niet mogelijk om naar de 100% garantie te gaan.

Willem geeft aan dat het niet primair een SIKB verantwoordelijkheid is dat alle partijen in de praktijk al weten hoe hiermee om te gaan. Veldwerkers melden het vaak al wel, ook buiten opdrachten om, maar de data waar deze plant staat is versnipperd en slecht geborgd. Dirkjan Reijersen Van Buuren pleit voor een centraal meldpunt voor duizendknoop. Hier zou mogelijk toch een rol voor SIKB kunnen liggen, aldus Henk Koster en Willem Hendriks.

6. SIKB-jaarprogramma Bodembeheer 2026

Er ligt een eerste invulling van het Jaarprogramma Bodembeheer 2026 voor. De programmaraad wordt verzocht te reflecteren en opmerkingen en aanvullingen mee te geven. Ook wordt stilgestaan bij de voorgestelde nieuwe vorm van het Jaarprogramma. De nieuwe vorm en structuur zijn positief

Kennis van kwaliteit in bodem en archeologie

ontvangen. Hiervoor geeft de Programmaraad akkoord. Qua aanvullende dossiers wordt circulariteit genoemd als onderwerp voor 2026. Dit wordt nader uitgewerkt als activiteit, waarbij de nadruk ligt op verschillende interpretaties en ondanks dat toch samen te kunnen werken en niet gedemotiveerd raken voor het vakgebied. De opgehaalde feedback wordt verwerkt en verdere input kan nog schriftelijk worden meegegeven per mail.

7. Vooruitblik onderwerpen vergaderingen Programmaraad 2026

Ook in 2026 komt de Programmaraad Bodembeheer vier keer bij elkaar. Er wordt vooruitgeblikt op mogelijke onderwerpen en gastsprekers voor thematisch in te vullen agendapunten. Leden worden verzocht de gespreksagenda/'groslijst' met te agenderen onderwerpen aan te vullen. Specifieke aandacht gaat uit naar de bijeenkomst van juni 2026, samen met de Programmaraad Bodembescherming, waar het thema PFAS centraal zal staan. Er wordt gevraagd wie wil helpen om deze dag mee vorm te geven.

- Dirkjan Reijersen Van Buuren oppert om het thema te verbreden naar ZZS, want van PFAS kun je veel leren voor ZZS. Ronald Cornelisse vult aan ook in het achterhoofd te houden wat voor asbest is gedaan en te leren van hoe we in het verleden gereageerd hebben. Willem Hendriks geeft aan wel te waken voor dat het thema niet te groot wordt.
- Arjan uit de Bosch biedt aan om samen met zijn collega Jan Frank Mars een presentatie te verzorgen over het kennis- en informatieprogramma PFAS. Willem Hendriks stelt voor ook iemand uit het landbouwdomein uit te nodigen, om te zoeken naar verbreding in plaats van het alleen binnen de bodemhoek te houden.

8. Concept-verslag 6 oktober 2025

Er is een tekstuele opmerking, om Envisio als organisatie bij Arjan Sollie weg te laten. Hij zit bij de programmaraad aan tafel namens de VKB en VVMA. Een aandachtspunt blijft het betrekken van provincies en gemeenten in de programmaraad; deze actie blijft staan.

9. Rondvraag/actualiteiten en sluiting

Er zijn geen punten voor de rondvraag en de vergadering wordt om 12.16u gesloten.

Vergaderschema Programmaraad Bodembeheer 2026

Maandag 16 maart 2026	9.30 – 12.30 uur	Wonders of Work, Utrecht Centraal
Donderdag 11 juni 2026	13.00 – 16.30 uur	[nader te bepalen]
Maandag 12 oktober 2026	9.30 – 12.30 uur	Wonders of Work, Utrecht Centraal
Maandag 7 december 2026	9.30 – 12.30 uur	Wonders of Work, Utrecht Centraal

Openstaande actiepunten uit voorgaande overleggen Programmaraad Bodembeheer

Nr.	Omschrijving	Actiehouder	Datum
44	Nieuwe afgevaardigde vanuit de opdrachtgevende overheden zoeken ter vervanging van René Zijlstra	HKo i.o.m. René Zijlstra	11-12-2023
51	Bij hergebruik van grond en bagger we lopen aan tegen slechte kwaliteit van bodemonderzoeken. Daardoor nemen de risico's toe. SIKB is een definitiestudie gestart.	HKo	7-10-2024
58	VNG en/of VNG-WEB en IPO benaderen voor vertegenwoordiging in Programmaraad Bodembeheer.	SIKB i.o.m. René Smolders (VNG)	17-3-2025
59	Navragen of en welke registratie er wordt bijgehouden na toepassing van grond die eerder is onderzocht.	Ronald Cornelisse (ODNL)	8-12-2025
60	Meesturen lijst met stand van zaken richtlijnen en protocollen met de stukken	Sonja Kooiman	8-12-2025
61	Uitvraag schriftelijke reactie op SIKB Jaarprogramma Bodembeheer 2026	Sonja Kooiman	8-12-2025